

A tipográfusművész

EGY ANGOL ÚR A BALATON-FELVIDÉKEN

Rosonczy Ildikó

A salzföldi Kis Nyomda valóban kicsi, de nevét nem méretéről kapta. Tulajdonosa, Charles Whitehouse a Svájci Könyvbarátok Szövetsége Librarium című folyóiratának (Zeitschrift der Schweizerischen Bibliophilen Gesellschaft) 1985. decemberi számában a Misztótfaluból elszármazott Kis Miklósról tett közzé egy emlékező cikket. Célja az volt, hogy felhívja a figyelmet annak a ritka tehetségű erdélyi betűmetszőnek és nyomdásznak a korszakos jelentőségű munkásságára, aki az egyik legszebb és legnépszerűbb késő reneszánsz nyomdai betűkészlet, az ún. Janson-antikva és kurzív megteremtője volt (1954-ig ezeket a betűket a holland Anton Janson munkájának tartották). Az alkalmat a méltatásra egy évforduló kínálta: 300 éve volt annak, hogy Amszterdamban megjelent M. Tótfalusi Kis Miklós magyar nyelvű Bibliája. Charles Whitehouse számára magától értetődött tehát, hogy salzföldi nyomdáját Kis Miklósról nevezi el. Szakmai körökben nemegyszer tette szóvá, hogy a letisztult formájú, arányos Janson-betűket legalább Kis-Janson betűknek illene nevezni. Utólagos jóvátételként is a tragikus sorsú magyar betűmetsző és polihisztor emlékére.

A Londonban született és a Cambridge-i Egyetemen diplomát szerzett történész az egyetem elvégzése után egy londoni kiadóban helyezkedett el, ahol munkaköri feladata volt, hogy végigkísérje egy-egy könyv útját a kéziratnak a kiadóba történt beérkezésétől kezdve a nyomdai munkákon keresztül egészen a terjesztésig. A fiatal munkatárs szabad idejében a kiadó melletti könyvtár nyomdatörténeti munkáit bújta. Itt találkozott először Kis Miklós nevével. Ez volt az az időszak, amikor a gyorsaságot és olcsó előállítást biztosító modern technológia rohamosan szorította ki a kézi szedést, és az olombetűk fölöslegessé váltak. Charles Whitehouse főnökétől két láda betűkészletet kapott, s vásárolt magának egy kis asztali nyomdát. Ezen a gépen készültek az első meghívók, üdvözlőlapok a család és a baráti kör számára.

1978-ban magyar feleségével Svájcban telepedett le. Művészeti vezetőként, szerkesztőként továbbra is kiadóknál dolgozott, de Zürichben két 19. század közepén készült nyomdagéppel hamarosan berendezte saját nyomdáját. Olasz megrendelésre 200 példányban itt nyomtatta ki Albrecht Dürer németalföldi naplóját. A reprezentatív albumban először került egy kötetbe egymás mellé a napló szövege és a hozzá tartozó rajzsorozat.

Charles Whitehouse még vásárolt két nyomdagépet, a mives kiadványokból azonban nem lehetett megélni. Könyvtervezőként, kiadói művészeti vezetőként, szerkesztőként, fordítóként dolgozott. Egészen nyugdíjba vonulásáig csak

hobby maradhatott a „történelmi nyomdászat”, de munkáit különböző kiállításokon így is bemutatták, Svájc mellett Németországban, Angliában és az Amerikai Egyesült Államokban is.

2012-ben magyar feleségének hazáját választotta otthonául, de az előző évtizedekben is többször járt Magyarországon, sőt 1990-ben éppen a Magyar Grafikában közölt egy cikket *George Washington fejszéje* címmel, amelyben régi nyomdabetűk alkalmazásáról írt (1990/3. 13–24.).

Salföldön egy szépen felújított parasztporta egykori pajtájában kapott helyett a nyomdája négy géppel. Ezek tipikus angol öntöttvas nyomdagépek: három Albion az 1844–1855 közötti évekből és egy Imperial 1840-ből. Festéket Angliából rendel, kézzel merített papírt a szentendrei Vincze-műhelytől vásárol. Háromtonnányi

betűkészletével angol, német és francia nyelvű szövegekkel tud dolgozni, de most szeretne beszerezni egy magyar ékezetes betűket is tartalmazó sorozatot.

Felesége, Veronika, aki szüleinek az 1956-os forradalom leverése után került Svájcba, munkatársa is férjének. Tervük, hogy kiadják angolul M. Tótfalusi Kis Miklós 1698-ban írt *Maga személyének, életének és különös tsekedetinek Mentségét*. A fordítás Veronika munkája, kétharmadában kész, a nyomtatás Charles-ra vár. A Nemzetközi Tipográfiai Egyesület (Association Typographique Internationale) 1992-es budapesti kongresszusának szervezői minden résztvevőnek egy elegáns kisnyomtatványt adtak ajándékba: a kézzel merített papírra a Mentség angol nyelvű kezdő oldalait Charles Whitehouse nyomtatta. Természetesen Kis-Janson betűkkel.

2017-ben ismét PPDexpo!

részletek a www.ppdexpo.hu honlapon!

